

TURUK

2019, Yıl/Year: 7, Sayı/Issue:16, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received*: **14.01.2019**

Kabul Tarihi / *Date of Accepted*: **31.01.2019**

Sayfa / *Page*: 1-13

Research Article / Araştırma Makalesi

Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK644>

Yazar / *Writer*:

Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH

Erciyes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

mustafargunsah@gmail.com

TÜRKÇE SÖZLÜK'TE TANIMLAMA VE TANIKLAMA SORUNLARI*

Öz

Bu çalışmada, önce tek dilli Türkçe sözlüklerin maddeleri tanımlama yöntemleri üzerinde durulacak, daha sonra anlamlara verilen örnekler değerlendirilecektir. Sözlükler üzerinde yapılan değerlendirmelerde, madde başı tanımlamalarının kimi zaman yetersiz olduğu, kimi zaman da geniş ansiklopedik bilgi verdiği; özellikle terimlerin tanımlarının alan uzmanlarınca yapılmamasından kaynaklanan eksiklik ve yanlışlıkların bulunduğu vb. sorunlar tespit edilmiştir. Türkçe sözlüklerde anlam sıralamasında aynı sistemin uygulanmadığı, kimi uyumsuzluk ve karışıklıkların bulunduğu, Türk Dil Kurumu *Türkçe Sözlük*'te deyim ve atasözlerine yer verilirken bazı sözlüklerin bunları almadığı görülmüştür. Makalemizde bu tespitlerimiz örneklerle açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde maddelerin tanıklanması konusu ele alınacaktır. Sözlüklerde verilen anlamların daha iyi anlaşılması için mutlaka örnek cümle / cümlelerle tanıklanması gerekmektedir. Bu konuda da sözlükler arasında uyum olmadığı görülmektedir. *TDK Türkçe Sözlük*'te tanıklama çoklukla edebî eserlerden taranmış örneklerle yapılmış, nadiren

masa başı örnekler de kullanılmıştır. Bu sınırlama birçok maddenin örneklendirilememesine yol açmıştır. Çünkü bir dilin söz varlığının tamamının edebî eserlerde kullanılmış olması mümkün değildir. Gazete, dergi, ders kitabı, bilimsel eser, konuşma dili hatta sosyal medyadan seçilecek örnek cümlelerle bu eksikliğin giderilmesi mümkündür. İkinci bir husus da örnek cümle seçiminde sözlükler arasındaki farklardır. *TDK Türkçe Sözlük*, her anlama yalnız bir örnek verirken mesela *MEB Örnekleriyle Türkçe Sözlük*'te bazen 6 örnek cümlenin yer aldığı görülmektedir. Sözlüklerdeki tanıklama sorunu, yüzlerce yazarın eserlerinin taranması, yazılı basının verileri ve sanal dünyadan oluşturulacak büyük bir derlemeden faydalanarak çözülebilecektir.

Anahtar kelimeler: tanımlama, tanıklama, terim meselesi, Türkçe Sözlük

THE PROBLEM OF DEFINITION AND EXEMPLIFICATION IN TURKISH DICTIONARIES

Abstract

This research work aims first to investigate the definition methods of words in monolingual Turkish dictionaries and then to evaluate examples given to meanings. In evaluation works on dictionaries, it has numerously been detected that headword definitions sometimes lack sufficiency, while sometimes extensive encyclopedic information is given. Especially, lack of sufficiency and existence of mistakes originating from formation of definitions of terms by non-professionals and other similar problems have been detected. Besides, it has been concluded that in Turkish dictionaries not a common system is applied in arrangement of meanings, some incoordination and disarray exist in them and that the Turkish Dictionary of the Turkish Language Institution includes idioms, phrases and proverbs, while others do not. This evaluation will be presented in the article together with examples.

The second part of the research work evaluates exemplification of words. In order to understand the meanings given in dictionaries better, necessarily, words should be exemplified with the aid of example sentence(s). However, dictionaries do not have coordination in this sphere, too. Exemplification in the Turkish Dictionary of the Turkish Language Institution (Türk Dil Kurumu) has mostly been implemented through examples sectioned from various literary works, while desk-based examples from can be seen in the mentioned dictionary rarely. This limitation results with that many words cannot be exemplified, since the whole vocabulary of any language has yet not been able to reflect in literary works. Example sentences chosen from newspapers, magazines, textbooks, scientific works, daily language and even social media would solve this problem. Another matter is differences between dictionaries in selection of example sentences. The TLI Turkish Dictionary presents single example for each meaning, while the Turkish Dictionary with Examples by the Ministry of Education, for instance, sometimes presents even six examples for a meaning. The problem of exemplification in dictionaries can be solved

through collected work consisting of scanning of works by hundreds of writers, materials from written media and virtual world.

Keywords: Definition, Exemplification, Matter of term, Turkish dictionary

Giriş

Bu makalede Türkiye'de yayımlanmış tek dilli Türkçe sözlüklerde tanımlama ve tanımlama sorunları üzerinde durulacaktır. Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlük'ü (TDK TS) esas alınacak, Dil Derneğinin Türkçe Sözlük'ü (DD TS), Ali Püsküllüoğlu'nun Türkçe Sözlük'ü (P TS), Kubbealtı Lugati (KL) ve Milli Eğitim Bakanlığının Türkçe Sözlük'ü (MEB TS) ile karşılaştırmalar yapılacaktır. Bu karşılaştırmalar madde başı seçimi, madde başlarında teknik bilgiler, tanımlama sorunları ve tanımlama sorunları başlıkları altında ele alınacaktır.

1. Madde Başı Seçimi:

Sözlüklerde görülen en büyük sorunların başında madde başlarının seçimi gelmektedir. Mevcut sözlükleri gözden geçirdiğimizde bu konuda kesin bir ölçütün belirlenemediği görülür. Her bir sözlüğün sınırları birbirinden farklıdır. Madde başı belirlemede TDK, Dil Derneği, Püsküllüoğlu gibi sözlükler birbirine yaklaşıırken Kubbealtı Lugati onlardan ayrılmaktadır. Adı geçen üç sözlük, söz varlığını çağdaş Türkçe ile sınırlamaktadır. Kubbealtı Lugati ise, "XIII. yüzyıldan itibaren var olup bazıları halk ağzında yaşamakta devam eden ve Arap harfleriyle yazılan eserlerde, belgelerde yer alan kelimeler Eski Türkiye Türkçesi ve halk ağzı notu konularak gösterilmiştir." (KL: Önsöz) diyerek bu sınırları Oğuzcanın ilk yazılı metinlerine kadar götürmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda KL'de *çapmak* "Koşmak, yağma etmek", *aldamak* "Aldatmak", *assı* "Fayda, kâr" (KL: VIII) kelimeleri de yer almıştır. TDK TS'de *çap-* fiili alınarak eski olduğu belirtilmiş, 1. anlama "Koşturmak", 2. anlama "Akin etmek, koşmak" (TDK TS: 495) anlamı verilerek Memduh Şevket Esenal'dan örnek cümle ile tanıklanmış, *alda-* ve *assı* kelimelerine ise yer verilmemiştir.

Konumuz dışında olan madde başı seçimi meselesini bir eleştiriye yer vererek tamamlayacağız.

Topaloğlu ve Kaçalın, *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne birlikte yazmış oldukları "Sözlük" maddesinde TDK *Türkçe Sözlük*'teki madde başlarını şöyle eleştirmektedirler:

"Nihayet 2005 yılında, eserin başında adları anılan birçok dil aliminin altmış yıla yayılan katkılarından sonra dilcilerden oluşan bir komisyonun hazırladığı, bir başka dilcinin denetlediği onuncu baskı gerçekleştirilmiştir. Ancak bu baskıda da sözlük, altmış yıl gibi uzun bir zamana, bunca deneyime ve katkıya rağmen istenen seviyeye ulaşamamış, 1988 baskısında oldukça güzel bir şekil almaya başlayan eser son iki baskıda [=1998 ve 2005 baskısı kastediliyor] -güya Türkçe'nin zengin bir söz varlığına sahip olduğunu ortaya koymak amacıyla- çok karmaşık hale getirilmiştir. Sözlükte daha önceki baskılardan başlayarak eklenen ve sözlük kelimesi niteliği taşımayan pek çok söz bulunmakta, bunların başında *-ma / -me* ekiyle yapılan fiil isimleri gelmektedir. Bir kısmının özel anlamları sebebiyle sözlüğe alınması gerekirse de eserde mevcut 5000'den fazla fiil isminin özel bir anlamı yoktur. Sözlükte ayrıca bazı kök ve gövdelerden türetilen, ancak dilde kullanılmayan çok sayıda yapay kelime yer almaktadır." (Topaloğlu-Kaçalın, 2009: 407).

Kurum içinde ve dışında TDK *Türkçe Sözlük* için buna benzer eleştiriler çokça yapılmaktadır. Yukarıdaki eleştirmenlerden Mustafa S. Kaçalın Türk Dil Kurumu Başkanı olunca *Türkçe Sözlük*'teki bu fazlalık ve lüzumsuzlukların tez zamanda atılacağı ve beklentilere cevap verecek seviyede bir sözlüğün yayımlanacağı beklentisi doğmuştu. Fakat 6,5 yıl süren Kurum Başkanlığı döneminde, daha önce 6-7 yılda bir basılan (1998, 2005, 2011) sözlüğün düzeltilmiş ve geliştirilmiş yeni bir baskısının yapılması bir yana, üzerinde çok az çalışılmış, genel ağ üzerinde de gerekli düzeltmeler yapılmamıştır.

2. Madde Başlarında Teknik Bilgiler:

Madde başına alınan kelimelerin anlamlandırılmasından önce verilen teknik bilgilerde de sözlükler arasında farklılıklar görülmektedir. Kelimelerin kökeni ve gramer kategorisinin verilmesi konusu hemen hemen bütün sözlüklerde aynıdır. Diğerlerinden farklı olarak Kubbealtı Lugati'nde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler Arap harfleriyle yazılmış, transkripsiyonu ve etimolojisi parantez içerisinde gösterilmiştir. Ayrıca kelimenin kökeniyle ilgili ek bilgiler de verilmiştir.

Bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için sözlüklerden seçtiğim birkaç örneği tanıklarını çıkararak vereceğim:

Örnek 1:

TDK TS: "**bizar** *zf. (bi:zar) Far. bīzār esk. Tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş biçimde*" (367)

DD TS: "**bizar** *s. Far. (--)* Tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş" (187)

P TS: Kelime yok (277)

KL: "**bīzar** (بیزار) *sıf. (Far. bīzār)* 1. Bıkmış, usanmış, bezmiş. 2. Tedirgin, rahatsız" (157)

TDK TS'de tek anlam verilmiş ve kelime zarf olarak alınmıştır. KL'de iki anlam verilmiş, her ikisi de sıfat olarak gösterilmiştir. Demek ki, sözlükler bu bakımdan da gözden geçirilmelidir. (**Not.** Yukarıdaki üç sözlükte verilen anlamların aynı kaynaktan alındıkları dikkat çekicidir!)

Örnek 2:

TDK TS: "**bizatıhi** *zf. (biza:tihi:) Ar. bizātihi esk. Kendiliğinden*" (367)

DD TS: **bizatıhi** *be. Ar. (-'.)* Kendiliğinden, kendinden, özünden, kendisi" (187-188)

P TS: Kelime yok.

KL: **bizātihi** (بذاتِهِ) *zf. (Ar. harf-i cer bi-, zāt "kendi" ve tekil üçüncü şahıs zamiriyle bi-zāti-hi)* 1. Kendinden, özünden, aslından. 2. Kendiliğinden" (157).

Örnek 3:

TDK TS: "**meşrubat** *a. (meşru:ba:tu) Ar. meşrübāt* İçecek." (1664)

DD TS: **meşrubat, -tı** *ç. a. Ar. (--)* İçilecek şeyler, içecekler." (934)

P TS: **meşrubat, -tı** *ç. a. Ar. (--)* içilecek şeyler, içecekler." (1096).

KL: "meşrûbat (مشروبات) i. (Ar. meşrûb ve çoğul eki -ât ile meşrûbât) [Daha çok me'külât "yenecek şeyler"le birlikte me'külât ve meşrûbât şeklinde Türkçe'de kullanılır] İçilecek şeyler, içecekler." (809).

TDK TS dışındakiler kelimenin çokluk olduğunu belirtmiş, anlamları da çokluk vermişlerdir. Hâlbuki kelime şeklen çokluk olsa bile çağdaş Türkçede teklik anlamıyla kullanılmaktadır. KL kelimenin yapısını açıkça belirttiği gibi köşeli ayraç içerisinde kullanımıyla ilgili ek bilgiler de vermiştir.

3. Tanımlama Sorunları:

a. *TDK TS*, tanımlamak fiilinin anlamını "Bir kavramın niteliklerini eksiksiz olarak belirtmek ve açıklamak, tarif etmek" (2261) olarak vermektedir. Sözlük, bu fiili "tarif etmek" birleşik fiilinin Türkçe karşılığı olarak almıştır. Çünkü *tarif* maddesinin içerisinde verilen *tarif etmek* birleşik fiilinin ilk anlamı da "tanımlamak"tır (2270). Tanıma göre, *TDK TS* ve genelde bütün sözlükler madde başı yaptıkları bir kavramın niteliklerini belirtmek ve açıklamakla görevlidirler. Sözlüklere bu tanım üzerinden bakmak gerekir. Biraz daha özelleştirirsek, Türkçeden Türkçeye temel sözlüklerin amacı, kısaca, Türkiye Türkçesinin söz varlığını tespit etmek, bunları tanımlamak ve tanımlamaktır.

Bir kelimenin tanımını eğer başka sözlüklerden aktarmıyorsak, mevcut örnek cümlelerdeki kullanımlar üzerinden yaparız. Bu yüzden bir kelimenin içerisinde geçtiği ne kadar çok örnek cümleyle muhatap olursak maddenin tanımlanması ve anlamlarının tespit edilmesi o kadar kolay olacaktır. Çok örnek zengin anlam demektir. Geniş derlemlere bu yüzden ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de hazırlanan Türkçe Sözlük'lerdeki maddelerin çoğu daha önce basılmış sözlüklerden aktarmadır. Malzeme hazır bulunduğu için verilen tanımlamalar üzerinde pek fazla düşünülmemektedir. Oysa yazılan her madde üzerinde düşünülmesi, çeşitli cümlelerdeki anlam zenginliği sözlüğe yansıtılmalıdır. Burada gazete, dergi gibi güncel yayınların taranmasının önemi biraz daha önem kazanmaktadır. Unutulmamalıdır ki, dil çok hızlı değişiyor ve yepyeni anlamlarla durmaksızın zenginleşiyor. Günlük dilde duyduğumuz yeni ortaya çıkmış bazı anlamlar bize geçici gelebilir, fakat biz bunların kalıcı olup olmayacağını kestiremeyiz. Yapacak şey, onların da örneklendirilerek sözlüğe yansıtılmasıdır.

Sözlükler üzerinde yapılan değerlendirmelerde, tanımlamaların kimi zaman yetersiz olduğu, kimi zaman da aksine geniş ansiklopedik bilgi verdiği; özellikle terimlerin tanımlarının alan uzmanlarınca yapılmamasından kaynaklanan eksiklik ve yanlışlıkların bulunduğu vb. sorunlar tespit edilmiştir. Türkçe sözlüklerde anlam sıralamasında kimi uyumsuzluk ve karışıklıkların bulunduğu, *TDK Türkçe Sözlük*'te atasözlerine yer verilirken bazı sözlüklerin atasözlerini almadığı görülmüştür. Çalışmamızda bu tespitlerimizin hepsini örneklendirmek mümkün olmayacağı için bazıları üzerinde durarak genel bir kanaat oluşturmaya çalışacağız.

b. *TDK TS*'de tanımlar kısa ve anlaşılır olarak verilmiştir. Anlamlandırmada noktalı virgül kullanılmamış, farklı anlamlar 1, 2, 3 biçiminde numaralandırılmıştır. Kubbealtı Lugatı'nde diğerlerinden farklı olarak, geniş açıklamalar, mazmunlar, edebî anlamlar, ansiklopedik açıklamalar da bulunmaktadır. Sözlüğü hazırlayan Ayverdi bu konuda şunları söyler: "Kelimeler

mânâlandırılırken çok kelime kullanmaktan ve zengin ifâdeden kaçınılmadı. Bu, kelimelerin, Türk milletini dilsiz denecek kadar fakir bir dille konuşup yazmaya mecbur eden bir zihniyete isyânıdır. Bazı sözlüklerimizde görülen "herhangi bir gitmek" gibi âdeta Çince bozması karşılıklar yazmaktansa kuru sözlükçülük anlayışına rağmen çok kelime kullanılarak düzgün Türkçe târifler ve ifâde örnekleri vermek tercih edildi." (KL: XI).

c. Sözlüklerde tanımlamalarda yapılan hatalardan birisi, kelimelerin deyim içinde kazandığı anlamların asıl anlamlar içinde verilmesidir. Cümle örnekleri değerlendirilirken buna dikkat edilmelidir. TDK TS, bu tür anlamları alt maddelerde verdiği deyimlere yüklemiş, yeni anlam olarak göstermemiştir.

ç. Sözlükler arasındaki farklılıklardan birisi de çatı eki almış fiillerin anlamlandırılmasında görülmektedir. Bazı sözlükler fiillerin çatısını göstermemekte, çatılara bağlı anlamları bazen ayrı ayrı vermemekte, doğrudan fiilin isim biçimine çatı anlamı yüklemekle yetinmektedir. Bu da anlamların birbirine karışmasına sebep olmaktadır. Mesela /-DİR-/ ekiyle türetilmiş bir fiil için "...ma işini yaptırmak" anlamıyla yetinildiğinde /-DİR-/ eki almamış fiilin bütün anlamlarını çatı ekli fiile de yüklemiş olmaktadır. Yeni fiil eski anlamların hepsini taşımayabileceği gibi yeni anlamlar kazanmış da olabilir. Öyleyse çatı ekli fiillerin her biri yeniden değerlendirilmeli, yalnız o fiile ait anlamlar sözlüklerde yer almalıdır.

TDK TS'nin bu konuda tutarlı olduğunu söyleyemeyiz. Bazen çatı eki almış fiillerde yalnız fiil ismine çatı ekinin anlamı verilmekle yetinilmiştir. Aşağıda örnek 1'de **bozdurmak** fiiline verilen "bozma işini yaptırmak" tanımı, **bozmak** fiilindeki 15 anlamın ettirgen çatılı **bozdurmak** fiilinde de olduğunu kabul ederek verilmiştir. Hâlbuki **bozmak**'taki anlamlardan bazıları **bozdurmak**'ta yoktur. TDK TS, bazı çatı ekli fiillerde doğru yapmış, çatı ekli fiilin kazandığı anlamları da tanımlamıştır. Kubbealtı Lugati ise, "Her kelime bir bütündür" esasından hareket ederek fiilleri çatılarına göre gruplandırarak tanımlamış [**camlamak** geçişli f. (< cam+la-mak), **camlaşmak** geçişsiz f. (< cam+laş-mak), **camlatmak** ettirgen f. (< camla-t-mak) (s. 448)], çatı ekli fiilin taşıdığı her anlamı sözlüğe taşımıştır.

Örnek 1.

TDK TS "**bozdurmak** (-i, -e) Bozma işini yaptırmak." (392).

P TS: "**bozdurmak** (-i) 1 bozulmasını sağlamak. 2 (-i, -e) bozmasını sağlamak, bozmak eylemini yaptırmak." (293)

KL: "**bozdurmak** ettirgen f. (< boz-dur-mak) (-i, -i / -e) 1. Bozmak işini başkasına yaptırmak, işlemez duruma getirtmek, düzenli hâlini değiştirmek. 2. Şeklini değiştirtmek. 3. Geçersiz duruma getirtmek. 4. Büyük bir parayı ufak paralarla değiştirmek, altın, gümüş vb. değerli şeyleri paraya çevirtmek. 5. Bağ, bahçe ve bostanın son meyvelerini toplatmak. ♦ *oldurgan* f. 6. İyi ve düzenli bir durumun kötüleşmesine sebep olmak." (165).

Örnek 2.

TDK TS: "**aldırmak** (nsz) 1. Alma işini yaptırmak. 2. (-i, -e) Getirtmek. 3. Vücuttan herhangi bir parçayı veya organı sağlık sebebiyle çıkarttırmak. 4. (-den) Başkasına kaptırmak. 5. (-i, -e) Sığdırmak." (88).

P TS: "**aldırmak** (-i, -e) **1** almak işini başkasına yaptırmak. **2** bir yerden bir yere taşıtmak, taşınmasını sağlamak, getirilmesini sağlamak, getirtmek. **3** sağlık nedeniyle vücudundan herhangi bir parçayı alma, çıkarma işini hekime yaptırmak. **4** bir yere alınmasını, kabul edilmesini sağlamak. **5** herhangi bir kaba, içine gireceklerin hepsini alma işini yaptırmak, sıgdırmak. **6** yitirmek ya da çaldırmak. **7** elinde bulunanı bir başkasına kaptırmak. **8** (-e) değer vermek, önemsemek." (81-82).

KL: "**aldırmak** *oldurgan ve ettirgen f.* (< *al-dır-mak*) (-i, -i / -e) (**aldırmak** fiiliyle ilgili **19** **anlam** bulunmaktadır.) (38-39).

Kubbealtı Lugati'nin başında bu fiil örnek alınarak şu eleştiriler yapılmaktadır:

"Ör. *Bozdurmak*: "Bozmak işini başkasına yaptırmak" demekle yetinilse, "dokunmak, zarar vermek" (Yemek mîdemi bozdu), "terslemek" (Sert bir cevap vererek adamı bozdu), "aklını kaybetmek, delirmek" (İki senedir iyice bozdu), "aşırı derecede meşgul olmak" (Sen de bu oğlanla bozmuşsun), (hava için) "bulutlanmak" gibi anlamlar *bozdurmakta* yoktur. Ör. *Bozuk*: "*Bozulmuş olan*" demekle yetinilmedi. Çünkü bu takdirde, "*Hiç bozuğum kalmadı*" cümlesindeki bozuk anlamı kelimeye yer almamış olacaktır. Demek ki klişe bir cümle ile kelimeyi târif etmiş olmuyoruz." (KL, 2010: XI)

d. Diğer sözlükler kelimelerin tanımlanmasında **ek açıklamalar** yapmazken Kubbealtı Lugati köşeli ayraç içerisinde ek açıklamalar yapmaktadır. Bize göre, bu açıklamalara gerek yoktur.

Örnek 1:

"**can** (...) **7.** (Bektâşî ve Mevlevîler'de) Tarîkat kardeşi, derviş [Bu anlamda kelime çoğul şekliyle veya tarîkata mensup kimselerin isimlerinin sonuna getirilerek de kullanılır]: "*Ali can*" "*Ahmet can.*" *Ahmed Yesevî Hazretleri'ne bir tâlip can gelse kurban kesilip ve lokması yenip...* (Velâyetnâme-i Hacı Bektaş - T. S.). *Gelin soralım canlara sûretinden n'oldu gider* (Yûnus Emre'den). *Mukâbeleden sonra, Şeyh Efendi ile mutriphâne erkânı ve dergâhın bütûn canları niyâz-ı şâhâne ile mazhar-ı âtîfet olmuşlar.* (Rauf Yektâ)" (KL 181)¹.

Örnek 2:

"**boza** i. (Far. *bûze*; bazı dilcilere göre ise Türkçe olan kelimenin nihâi kökü kesin biçimde belli değildir) [Kelime Türkçe'den Arapça ve Farsça'ya, Balkan dillerine, Macarca ve Rusça'ya da geçmiştir] Darı hamurunun ekşitilmesiyle yapılan, çok hafif alkollü, şekerli, mayhoş, koyu kıvamda bir içecek [Türkiye'de darıdan, başka yerlerde ürüne göre mısır, arpa, çavdar, yulaf, buğday, pirinç, bulgur, hatta kenevir ve ekmekten yapılır]" (KL: 165).

e. TDK TS'de **ansiklopedik bilgi** bulunmamaktadır. Kubbealtı Lugati'nde anlamlar TDK TS'ye göre daha geniş tutulmuştur. P TS'de ise bazı madde başları için ansiklopedik bilgi verildiği görülür.

¹ Son cümledeki *mukâbele* kelimesinin yazımında, kaftan sonra gelen uzun a ünlüsünün üzerine düz çizgi konularak ikinci hecenin kalın ve uzun telaffuz edilmesi gerektiği gösteriliyor. TDK Yazım Kılavuzu'nda ve sözlüğünde /â/ ünlüsü yoktur. En yaygın olarak kullanılan *kâtil* kelimesini hatırlayalım. TDK TS, hecenin uzun okunuşunu ve çeviri yazısını göstermekle yetinmiyor.

katil (I) a. (*ka:til*) Ar. *kâtil* **1.** İnsan öldüren kimse, cani: "*Öldürdüğü güzele ağlayan bu katilin / Elleri kanlı fakat gözyaşları temizdi*" -E. B. Koryürek. 2. sf. Öldürücü, ölüme neden olan: *Katil kurşun* (TDK TS: 1351).

Örnek:

TDK TS: "**keşkül** *a. Far. keşkül esk.* 1. Gezici bazı dervişlerin ve dilencilerin ellerinde tuttıkları, Hindistan cevizi kabuğundan, metalden veya abanozdan yapılmış dilenci çanağı" (TDK TS: 1402).

KL: **keşkül** (كشكول) *i. (Far. keşkül)* 1. Eskiden gezginci Kalenderî dervişlerin halktan aldıkları yiyecekleri karışık olarak içine koydukları, Hindistan cevizi kabuğu veya abanozdan yapılmış, 20 - 30 santim boyunda, iki yanından geçirilmiş bir zincirle omuza asılan kayık biçiminde kap, keşkül [Keşküllerin bâzıları üzerlerine yazılan âyetler, vecîzeler ve süsleme motifleriyle bir sanat eseri niteliği taşırdı]" (KL: 662).

P TS, zaman zaman çerçeve içerisine aldığı maddelerde ansiklopedik bilgi vermektedir. Mesela, diğer sözlüklerde Yunanca **anti-** ön eki tek başına yer almayıp, onunla yapılmış Fransızca kelimelere yer verilirken Püsküllüoğlu çerçeve içerisinde uzun uzun ansiklopedik bilgi vermiştir:

"**anti-** *Yun. (önek)*

Yunanca "karşıt" demek olan bu sözcük, Türkçeye batı dillerinden girmiş olan, çoğu pek de yaygın olmayan, genellikle kimi bilim alanlarında kullanılan pek çok sözcükte yer almaktadır. Batı dillerinde karşıtlığı, karşı koymayı, bir şeye karşı korunmayı belirtmek üzere birçok sözcüğün bileşimine önek olarak girerek sayısız denebilecek denli çok yeni sözcük oluşturulmasını sağlamıştır. Bu sözcüklerin kimileri Türkçede zaman zaman kullanılmaktaysa da, bunların Türkçeye girmediği, yaygınlık kazanmadığı da bir gerçektir. Bununla birlikte, artık Türkçeye yerleşmiş sayılabilecek olanlar da vardır. Onlar bu sözlükte abecesel sırayla verilmiştir. Ancak, yaygın olmayanlar, zaman zaman karşılaşılanlar için **anti-** önekinin anlamının bilinmesi yeterlidir. Bunun için, örneğin *faşizm*, *feminist* gibi sözcükler abece sırasında yer almış, ancak *antifaşizm*, *antifeminist* gibilerinin sırada yer almasına gereklik görülmemiştir." (P TS: 115).

Püsküllüoğlu'nun son söyledikleri ışığında TDK TS'de **anti-** ön ekiyle yapılmış kelimelere baktım. Sözlükte *antidemokratik*, *antidemokratiklik*; *antiemperyalist*, *antiemperyalistlik*, *antiemperyalizm*; *antikapitalist*, *antikapitalistlik*, *antikapitalizm*; *antikomünist*, *antikomünistlik*, *antikomünizm* kelimeleri yer alırken (TDK TS: 133-134) *antifaşizm* ve *antifeminist* kelimeleriyle türevlerine yer verilmemiştir.

f. Terimler de sözlüklerde bir sorun oluşturmaktadır. Terimlerin sözlüklerde hangi ölçüde yer alacağı konusu da tartışmalıdır. Bu konuda her sözlüğün uyguladığı ölçüt birbirinden farklıdır. Tartışmaları bir tarafa bırakıyorum. TDK'deki on yıllık sözlük tecrübem ve karşılaştırmalarım, sözlüklerdeki terimlerin alanın uzmanları tarafından kurulacak bir komisyon tarafından yazılması veya TDK'nin hazırlatmış olduğu terim sözlüklerinden alınmasının doğru olacağı kanaatine vardım. TDK TS'de bunun bazı terimler için yapıldığını biliyorum. Levend, TS'nin ilk baskısında "Terim niteliğinde olan kelimelerin tarifleri[nin] uzmanlarına yaptırıl"dığını söylemektedir (Levend, 1957: 367). TDK Sözlük Çalışma Grubu'nda Alevilikle ilgili söz varlığını o dönem milletvekili olan yazar Reha Çamuroğlu ile birlikte gözden geçirdiğimizi bir örnek olarak belirteyim.

TDK TS'de felsefe ve ruh bilimi (psikoloji) terimlerine sıkça yer verildiği hâlde toplum bilimi (sosyoloji) terimlerinin daha az olduğunu gördüm. Elimdeki Prof. Dr. Özer Ozankaya tarafından

hazırlanmış ve ilk iki baskısı TDK tarafından yapılmış *Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*'ndeki bazı terimlerin TDK TS'de terim anlamına yer verilmediğini gördüm. Mesela, *istenç* "irade" kelimesi felsefe ve ruh bilimi terimi olarak anlamlandırılmış, fakat sosyoloji terimi olarak yer almamıştır. Bu kelime için TDK TS'deki anlamlar ile Ozankaya'nın sözlüğündeki anlamlar da örtüşmemektedir. Çünkü birden fazla alanda kullanılan bir terimin her bir alanda farklı anlamlarının bulunması doğaldır. Ozankaya'nın sözlüğünden rastgele seçtiğim, *dolaylı ilişki*, *gizli işsizlik*, *gelişmemiş ülke* (Ozankaya, 1984) vb. sosyoloji terimleri de TDK TS'de yer almıyorlar. Sinema ve televizyon terimi olarak günlük dilde kullanılan *seslendirme masası*, *seslendirme odası* gibi terimler de TDK TS'de bulunmamaktadır (bk. Özön, 1981: 262).

Söylemek istediklerimizi güçlendirmek için başka bir örnek daha verelim.

"**ita amiri** a. Ödemeye yetkili kimse." (TDK TS: 1230).

ita amiri için TDK TS'de verilen anlam yetersizdir. Her ödemeye yetkili kimse ita amiri değildir. Ayrıca bunun iktisat terimi olduğu da belirtilmemiştir. Kurum'un hazırlanmış olduğu *İktisat Terimleri Sözlüğü*'ndeki anlam terimi tam olarak karşılamaktadır:

"**ita amiri** (disburser of public funds) Devlet harcamalarının yapılabilmesi için saymanlara yazılı emir verme yetkisine sahip kişi." (Yılmaz vd., 2011: 240).

g. TDK TS'nin 11. baskının başında verilen şu iki maddeyi gözden geçirelim:

"7. Maddelerin anlamlandırılmasında genellikle sözün en yaygın anlamına öncelik verilmiş; sonra mecazi anlam (mec.); daha sonra argo, alay, hakaret vb. anlamları yer almıştır. Ardından o sözün deyimleşmiş veya kalıplaşmış biçimleri anlamlarıyla varsa örnekleriyle sıralanmış; atasözleri de bu bölüm içinde verilmiştir." (TDK TS: XXIV)

Sözlüğün girişinde verilen bilgilerden 9. maddenin d bendi şöyledir:

"[9]d. Birleşik sözler sözlükte ilk sözcüğüne göre alfabe sırasıyla yer almaktadır. Aranılan sözcük birleşik sözün ikinci veya üçüncü sözcüğü olduğunda alfabe sırasıyla hazırlanan sözlükte bulunması kolay değildir. Bir madde başı ile ilgili bütün söz varlığının gözler önüne serilebilmesi için birleşik sözler ilgili maddenin sonunda ok (→) işaretiyle sonra koyu ve eğik yazıyla gösterilmiştir: → *baba adam*, *babaanne*, *baba boyunduruğu*, *baba bucağı*, *babacan*, *baba diyarı*, *baba dostu* vb..." (TDK TS: XXV)

Buradaki ok işaretiyle göndermeler için bir sorun yoktur. Bir kavramı ifade etmedikleri için madde başında değil, madde içinde yer alan **deyim**, **atasözü**, **alkış**, **kargış**, **kalıp söz** gibi birden çok kelimedenden oluşan yapılar ilk kelimenin altında verilmiştir. Özellikle bir yabancı dilden Türkçeye veya Türkçeden bir yabancı dile çeviri yapanlar bu sözlerin anlamlarını tam bilmedikleri zaman Türkçe karşılıklarını bulmakta zorlandıklarını, çünkü İngilizce, Fransızca, Almanca vb. dillerin sözlüklerinde bunların ilk kelimenin altında değil, söz grubundaki en önemli kelimenin altında yer aldığını, Türkçe sözlükte bunları nasıl bulacaklarıyla ilgili bir açıklamanın bulunmadığını belirtmektedirler. Bunu TDK TS'deki bir örnekle açıklayalım:

TDK TS'de "**bir mih bir nal kurtarır**, **bir nal bir at kurtarır**" atasözü "**bir**" maddesinin içerisinde yer almaktadır. [Bir kelimesiyle başlayan onlarca deyim, atasözü, kalıp söz vb.

bulunmaktadır]. Sözlük kullanıcısı yukarıda verdiğim atasözünün **mih**, **nal** veya **at** kelimelerinin içerisinde olmasını beklemektedir. Gerçekten de mantıksal olarak bu atasözünün bulunabilmesi için en son bakılması gereken kelime "bir"dir.

TDK TS'de **mih** kelimesi şöyle tarif edilmiştir:

"**mih** *a. Far. mīh* 1. Çivi. 2. Büyük çivi." (TS 1675)

Kelimenin altında herhangi bir deyim, atasözü vb. bulunmamaktadır. Türkçede içerisinde **mih** sözünün geçtiği bir atasözü vardır ve o da **bir** kelimesinin altında yer almaktadır. Bu sistem tartışmalıdır. Hâlbuki anlamlar için verilen örnek cümlelerde madde başındaki kelimenin örnek cümlelerin başında geçmesi gerekmiyor. Mesela, **nal** kelimesi için verilen tek anlamın örneği şöyledir: "*Atların nal tıktırtıları, demir tekerlek gürültüleri işitildi.*" - Ö. Seyfettin. (TS 1747). Bu örnek cümlede **nal** kelimesi ikinci sıradadır. Yukarıdaki atasözüne tekrar dönersek, bu atasözü **mih**, **nal** ve **at** kelimelerinden birinin altında yer almalıydı.

Bu maddeyi diğer sözlüklerle kısaca karşılaştıralım.

1. *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü*'nde **egg** maddesi şöyledir:

"**egg** (eg) *i.* yumurta, tohum; yumurta biçiminde herhangi bir şey; *mec.* tasarı, taslak; *A.B.D.*, *argo* herif; *A.B.D.*, *argo* bomba, torpido. **egg timer** yumurtanın kaynama zamanını ölçmekte kullanılan saat gibi bir alet. **egg white** yumurta akı. **a bad egg** *argo* ciğeri beş para etmez adam. **Easter egg** Paskalya yumurtası. **fried egg** sahadanda yumurta, yağda pişirilmiş yumurta. **hard-boiled egg** lop yumurta, çok kaynamış yumurta. **lay an egg** yumurtlamak; *A.B.D. argo* fiyasko vermek. (...) **sit on eggs** kuluçkaya yatmak; endişeli olmak. **soft-boiled egg** rafadan yumurta, az kaynamış yumurta. **tread on eggs** nazik bir durumda dikkatli olmak." (Redhouse, 1975: 303).

Sözlükte **egg** kelimesiyle türetilen kelimeler bunlardan ibaret değildir. **egg f.**, **egg f.**, **gen. on** ile, **egg-and-dart pattern** *mim.*, **egg-beat-er**, **egg-cup**, **egg-head**, **egg-nog**, **egg-plant**, **egg-shaped**, **egg-shell** gibi isim ve fiiller ise madde başı olarak verilmiştir (Redhouse, 1975: 303).

Sözlükteki bu birleşik sözlerin **egg** dışındaki kelimelerle tekrar verilip verilmediğini kontrol ettim. Mesela **soft-boiled egg**'e baktım. "**soft-boiled** s. az pişmiş, rafadan (yumurta)" (Redhouse, 1975: 921). Burada yalnız sıfat kısmı alınmış ve söz grubunun tamamına yer verilmemiştir. Fakat Redhouse'ta da tutarsızlığı yakaladım. **egg** maddesinin içerisinde verilen **tread on eggs** söz grubunu bu defa **tread** maddesinin içerisinde, biraz farklı bir anlamla buldum: "**tread on eggs** ziyadesiyle ölçülü davranmak" (Redhouse, 1975: 1045).

TDK tarafından yayımlanan Hâmit Atalay'ın hazırladığı *İngilizce-Türkçe Sözlük'te* de **egg** maddesi benzer biçimde verilmiştir. Kelimenin ilk anlamı "yumurta" olarak verildikten sonra; ~ **white**, **fried egg**, **hard boiled** ~, (...) **soft boiled egg**, **egg timer**" vb. birleşik sözleri arka arkaya verilmiştir. Burada da **egg timer** sözünün sırası anlaşılammıştır. (Atalay, 1999: 1106).

Fransızca-Türkçe Sözlük'te de İngilizcedekine benzer bir durum vardır: "**œuf** 1. Yumurta. 2. Tohum; yumurta. **œuf à la coque**, **œuf dur**, **œuf sur le plat**, **œuf de Pâques**, **Plein comme un œuf**, **Dans l' œuf**, **Marcher sur des œufs** (...)" (Saraç, 1999: 962)

Rusça ve çağdaş Türk lehçelerine ait sözlüklerde de durum bunların benzeridir. Yalnız bir örnek vermekle yetineceğim. *Kırgız Sözlüğü*'nden:

"**Çort I**, kesik ve anî hareketli taklit sözü; **çort kes-** : kesivermek, kesip almak; **çort sın-** : dümdüz kırılmak; **çort ayt-** : doğruca, keskin bir şekilde söylemek; **münözü çort cürgön kişi:** çabuk kızan kimse." (Yudahin, 1988: 281).

4. Tanıklama Sorunları:

a. Çalışmamızın ikinci bölümünde maddelerin tanıklanmasıyla ilgili sorunlar ele alınacaktır. Sözlüklerde verilen anlamların daha iyi anlaşılması için kelimenin mutlaka örnek cümle / cümlelerle tanıklanması gerekmektedir. Bu konuda sözlükler arasında uyum olmadığı görülmüştür. TDK TS'de tanıklama edebî eserlerden taranmış örneklerle yapılmış, nadiren masa başı örnekler de kullanılmıştır. Bu sınırlama birçok maddenin örneklendirilememesine yol açmıştır. Çünkü bir dilin söz varlığının tamamının edebî eserlerde kullanılmış olması mümkün değildir. Mesela, **kıta sahanlığı** söz öbeği TDK TS'de bir coğrafya terimi olarak bulunmaktadır. Kelimenin her iki anlamına da tanık gösterilememiştir. Çünkü bir coğrafya terimi için edebî metinlerde örnek cümle bulmak neredeyse imkânsızdır. Bunun için daha geniş bir tarama yapılmalıdır. Gazete, dergi, ders kitabı, bilimsel eser, konuşma dili hatta sosyal medyadan seçilecek örnek cümlelerle bu eksikliğin giderilmesi mümkündür. Sosyal medya sözlük hazırlayanlar için zengin bir veri sunmaktadır. Sözlüklerde eğer masa başı örnekler kullanılabiliriyorsa sosyal medyadan da yararlanılabilir. Bugün artık birçok bilimsel çalışma bu verilere dayandırılmaktadır.

b. TDK TS 11. baskıda "Türk edebiyatından seçilmiş 34.672 örnek cümleyle sözcüklerin tanıtıldığı² sözlük metni ise 1.454.903 sözden oluşmuştur." (TDK TS: XXI) denilmektedir. Aynı sözlüğün söz, terim, deyim ve anlamdan oluşan 122.423 söz varlığına sahip olduğu düşünülürse ancak her üç anlamdan birinin tanıklandığı görülür ki bu da yapılacak daha çok işin olduğunu göstermektedir. Bu örnekler 213 kaynaktan (TDK TS: 2755-2756) alınmıştır. Bunların büyük bölümü 20-21. yüzyıl şair ve yazarları olmakla birlikte *Divanu Lugati't-Türk*, *Dede Korkut*, *Âşık Ömer*, *Bahai*, *Baki*, *Bayburtlu Zihni*, *Dertli*, *Evliya Çelebi*, *Fuzuli*, *Gevheri*, *Muhibbi*, *Nedim*, *Nefti* vb. daha eski dönemlere ait yazar, şair ve eserler de bulunmaktadır. Bunların yanı sıra çok az örnekte *Anayasa*, *Marş*, *Şarkı* gibi kaynaklar da kullanılmıştır. Örnek cümle seçilen yazar ve şairler, "Neden şu yazarlar var, şunlar yok?" diye her zaman eleştiri konusu olmuştur. Bu tür eleştirilerin önüne geçmek mümkün değildir. Yine de yazarlar arasında herhangi bir ayırım yapmaksızın Türkçe yazan her yazar ve şair sözlüğün kaynağı olmalıdır. Fakat güncel bir sözlükte DLT'den başlayarak tarihî dönem yazarlarından örnekler alınmasının doğruluğu tartışılabilir. Çağdaş bir sözlük için,

² Bu cümlede **tanıkla-** yerine **tanıtla-** fiili kullanılmıştır. TDK TS 2011'de **tanıtla-** fiilinin anlamı şöyle verilmiştir: 1. Bir iddianın gerçekliğini inkâr edilmeyecek bir kesinlikle göstermek, ispatlamak. 2. *fel.* Muhakeme etme yoluyla veya tanık göstererek bir şeyin doğruluğunu ortaya koymak." (TDK TS: 2263). Bu cümlede **tanıtla-** yerine **tanıkla-** fiili kullanılmadığı: "Bir iddiayı tanıkla desteklemek, tanık göstermek" (TDK TS 2261). (Ayrıca bu yazımda birkaç kez kullandığım **tanıklan-** maddesi yok). Sözlük maddesi yazmak bir iddia ortaya koymak mıdır? Tabii ki değildir. Öyleyse bu maddeye yeni bir anlam eklemek gerekir. Yeni anlam şöyle olabilir: "Herhangi bir konuda yazılan veya söylenenleri tanıkla desteklemek, tanık göstermek" Böyle olunca **tanık** maddesinin de değiştirilmesi gerekir. TDK TS'de onun da iki anlamı var: "1. Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse, şahit." İkincisi bir hukuk terimi: 2. *huk.* Duruşmada bilgisine, görgüsüne başvuru kimse, şahit" (TDK TS: 2261). İlk anlamdaki "kimse" ile sözlüklerde anlamları tanıklayan örnek cümleler örtüşmemektedir. İkincisi ise sözlük alanı dışında bir terimdir.

kanaatimce örnekler 19. yüzyılın ikinci yarısında günümüze kadar yazılan metinlerden seçilmeli, ağırlık son dönem yazarlarında olmalıdır.

TDK TS 11. baskıda şöyle denilmektedir: "Türkçe Sözlük veri tabanına yazar ve şairlerimizin eserlerinin bilgisayar ortamına aktarılmasıyla oluşturulan derlemden (corpus) ilk kez bu baskıda yararlanılmıştır. Bu yolla veri tabanımızda bulunmayan sözcükler belirlenmiş ve oluşturulan derlemdeki sözcükler örnekleriyle Sözlük'e aktarılmıştır. Kurumumuzun desteğiyle süren Türkçe derlem oluşturma çalışmasının birkaç yıl içerisinde sonuçlanmasıyla, Türkçe Sözlük tamamen derleme dayalı olarak hazırlanacak ve yayımlanacaktır." (TDK TS: XXI). Sözlüğün elimizdeki deneme baskısının 26 Eylül 2010 tarihini taşıdığını düşündüğümüzde, aradan geçen yıllarda onlarca yazarımızın eserinin taranarak oluşturulan bu derlemde bir araya getirilmiş olmasını umuyorum. Yeni baskıda bu derlemden yararlanıldığında, üçte birlik örnek sayısının en az iki katına çıkarılması işten bile değildir. Mesela, 11. baskıda **katman** kelimesinin üç anlamının hiçbirisinde örnek cümle kullanılmamıştır. Yine **korumak** maddesinde 7 anlam yer alırken bunlardan yalnız 1 ve 2 numaralı anlamlar tanıklanmış, 3, 4, 5, 6, 7 numaralı anlamlara masa başı tanıkları verilmiştir.

c. Tanık seçiminde sözlükler arasında büyük farklar bulunmaktadır. TDK TS'de her anlama yalnız bir tanık verilmiştir. MEB TS'de bazen 6 örnek cümlelerin tanık olarak yer aldığı görülmektedir. Bu sözlüğün örnekleri de TDK TS gibi, yalnız edebî eserler taranarak oluşturulmuştur. Ama burada ölçü bazen kaçmış, kimi madde başları için hiç örnek verilmezken bazılarında 3-4 örnek verilebilmiştir. Mesela, **ordu** maddesinde 1. anlam (MEB TS: 2174) tamamı şiir olmak üzere 6 örnekle tanıklanmıştır. Bunların üçü dörtlük, biri üçlük, ikisi beyittir. Toplamda 19 satır (mısralar alt alta dizilmiş) tanık bulunuyor. Aynı maddenin 2, 3 ve 4. anlamları için birer örnek yer almaktadır. Bunun gibi **mermer** maddesinin 1. anlamı için 6, **ordu** kelimesinin iç maddelerinden **ordu millet** için de üç düz cümle örneği verilmiştir.

Kubbealtı Lugati örnekler bakımından zengindir. Sözlükte 13. yüzyıldan günümüze kadar yüzlerce edebî, dinî, tarihî eserlerin yanı sıra mühimme defterleri, şer'iyeye sicilleri, çeşitli kitabeler, narh defterleri, şuara tezkireleri, kadı sicilleri, Başbakanlık arşivi vb. de tanıklara kaynaklık etmiştir. Sözlükte bazı kelimeler için 3-4 tanık gösterilmiş olmasına rağmen yanında masa başı örnekler de verilmiştir. Özellikle Osmanlı dönemi edebî ve tarihî eserlerden alınan uzun cümleler çoğu kez kısaltılmadan verilerek eserin hacminin artmasına sebep olmuştur.

Şu örnekler KL'den alınmıştır:

"**can** (...) 2. İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat: "*Canını ortaya koymak.*" "*Canını fedâ etmek.*" *ben de seni canımdan ziyâde seviyorum.*" (Nâmık Kemal) (KL: 181)

"**camız - câmus** (جاموس) i. (Ar. *cāmūs* < Far. *gāmūş* < *gāvmīş*) Su sığırı, manda, kömüştür" (KL: 180) Bu madde için, Evliya Çelebi, Köroğlu, Mühimme Defteri ve Fahri Celâl'den 4 örnek cümle verilmiştir.

KL, MEB TS gibi, anlamlara şiir tanıkları da vermektedir. TDK TS'de şiirler iki mısrayı geçmezken MEB TS'de mesela **câmi** kelimesi için Ârif Nihat Asya'dan şu dörtlük verilmiştir: "*Bulabildinse ey yolcu yerini / Hepsinin alnında altından bir ay / Seyret İstanbul'un câmilerini / Minâre minâre kubbe kubbe say.*" (MEB TS: 448).

Sonuç:

Türkiye'de yayımlanan Türkçe Sözlükler arasında birçok bakımdan farklılıklar bulunmaktadır. Söz varlığının tanımlama ve tanıklanmasında da birbirinden farklı yöntemler uygulanmıştır. Biz burada tanımlama ve tanıklama merkezli olmak üzere farklılıklardan bazılarını dikkat çekmeye çalıştık. Bunlar da gösteriyor ki, ülkemizde sözlük bilimi henüz gelişmesini tamamlamamış, tartışmasız bir yöntemle sahip olamamıştır.

KAYNAKÇA

- ATALAY, Hâmit (1999). *İngilizce-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ATALAY, İlhan (2010). *Kubbealtı Lugati, Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. 1. bs., İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı. (=KL)
- Dil Derneği (1998). "Türkçe Sözlük". 2 Cilt. Ankara: Dil Derneği Yayınları. (=DD TS)
- LEVEND, Ağâh Sırrı (1957). "Türkçe Sözlük Üzerine". *Türk Dili*, S. 67, 1 Nisan 1957, s. 365-367.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2000). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. 4 C. İstanbul: Milli Eğiti Bakanlığı Yayınları. (=MEB TS)
- OZANKAYA, Özer (1984). *Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. 3. bs. Ankara: Savaş Yayınları.
- ÖZÖN, Nijat (1981). *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2002). *Türkçe Sözlük*. 4. bs. İstanbul: Doğan Kitap. (=P TS)
- REDHOUSE, J. W. (1975). *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü*. 2. bs. İstanbul: Redhouse Yayınevi.
- SARAÇ, Tahsin (1999). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*. 8. bs. İstanbul: Adam Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. 11. bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (=TDK TS)
- TOPALOĞLU, Ahmet - KAÇALİN, Mustafa S. (2009). "Sözlük". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 37. s. 402-414.
- YILMAZ, Şiir vd. (2011). *İktisat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YUDAHİN, K. K. (1988). *Kırgız Sözlüğü*. çev. Abdullah Taymas. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.